

METİNLERARASILIK BAĞLAMINDA TAHSİN YÜCEL'İN 'YALAN' ADLI ROMANI

Ayşe Eda GÜNDOĞDU*

ÖZET

Temelini Postmodernizm ve Yapısökümcülük'ten alan Metinlerarasılık, başta Kristeva olmak üzere Barthes, Riffaterre, Genette gibi birçok dilbilim ve göstergebilimcinin geliştirdiği bir metin çözümleme yöntemidir. Söz konusu yöntemde göre her metin, kendinden önce üretilmiş metinlerle doğal bir bağ kurmaktadır; bu doğrultuda bir metnin okuyucusu kadar anlamı vardır ve her okuma, okuyanın bilgi birikimine ve okuma sürecine bağlı olarak değişebilmektedir. Bu çalışmanın amacı Tahsin Yücel'in 'Yalan' adlı romanını metinlerarası ilişkiler bağlamında değerlendirmektir. Söz konusu değerlendirme alıntı-gönderge ve anıştırma öğeleri üzerinden yapılmıştır.

Çalışmada 'Yalan' romanında metinlerarası öğelerden alıntı-gönderge yöntemleri ile anıştırma yönteminin sıklıkla kullanıldığı, söz konusu kullanımların metni çeşitli açılardan güçlendirdiği; metinlerarası öğelerin kahramanın özellikleri hakkında okuru bilgilendirme, karakterlerin ruhsal dönüşüm süreçlerine katkıda bulunma, olay örgüsüne katkı sağlama gibi işlevlerde kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Söz konusu öğeler, romanın çoksesliliğini güçlendirmekle birlikte okurdan geniş bir entelektüel bilgi istemektedir.

Romanda alıntı-gönderge öğeleri doğrultusunda oluşturulan metinlerarası ilişkilere bakıldığında Çağdaş Türk Edebiyatı ve Dünya Edebiyatı yazar ve eserleri aracılığıyla gerçekleştirilen metinlerarasılık görünümlerinin yanı sıra müzik, resim, felsefe, dilbilim gibi alanlara yönelik yapılan metinlerarasılık görünümleri yer almaktadır. Öte yandan romana anıştırma öğeleri açısından bakıldığında yazarın önceki kitaplarına ve dünya edebiyatından iki romana yönelik izlek ve karakter özellikleri bağlamında yaptığı metinlerarasılık görünümlerine rastlanılmıştır. Bu bağlamda, inceleme konusu roman metinlerarasılık açısından çoksesli bir anlatı olma özelliği taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Postmodernizm, Yapısökümcülük, Metinlerarasılık, Yalan, Tahsin Yücel.

TAHSİN YÜCEL'S YALAN IN TERMS OF INTERTEXTUALITY

ABSTRACT

Intertextuality is the basis of Postmodernism and Deconstructionism and it is a text analysis method which developed such a linguists and semiotician like *Kristeva, Barthes, Riffaterre, Genette*. According to Intertextuality, each text connects a spontaneous relation and, in this

* Doktora Öğrencisi, Ankara Üniversitesi, El-mek: aedagundogdu@gmail.com

context each text has meaning to its reader depends on reader's knowledge and process of reading. The aim of this study is to evaluate the Intertextuality concept in historical process and to analyze Tahsin Yücel's novel, *Yalan*, as part of Intertextuality. The evaluation carried on from the point of citation-reference and allusion.

In the study, the researcher discovered that the intertextual units which citation-reference and allusion uses typically in the *Yalan* and the point of question usages strengthens to this novel from various aspects. These intertextual units' intended uses basically for informing the reader about the characters' features and contributing the characters' physiologic conversion process and contributing to the plot. In this context these units strengthens the novels polyphonic features and also demands intellectual knowledge from the reader.

In the novel, the author uses not only contemporary Turkish literature and world literature's authors but also using citation - reference and allusion methods about *music, paint, philosophy, linguistics* fields. On the other hand, when the novel analyzed in terms of allusion units, the researcher observed that the author uses both his former novels and two novels from world literature in terms of theme and characters' features. In this context, the novel has characteristic of being polyphonic narration about Intertextuality.

Key Words: Postmodernism, Deconstruction, Intertextuality, *Yalan*, Tahsin Yücel.

Giriş

Dilbilimde 'inceleme konusu olan düzlemdeki sözcükler bütünü' (Vardar, 2002) olarak tanımlanan metinler, farklı açılardan inceleme konusu olabilmekte ve söz konusu metinlerle ilgili değişik okuma, çözümleme ya da inceleme biçimleri geliştirilebilmektedir. Bu doğrultuda, bir metin inceleme süreci, kullanılan yöntem ve incelemenin amacı doğrultusunda şekillenmektedir (Günay, 2007). Metin inceleme yöntemlerinden biri olan metinlerarası çözümleme yöntemi, her metnin kendinden önce üretilmiş diğer metinlerle bağlantılı olabileceğini savlamaktadır. Metin inceleme/çözümlemelerinde metinlerarasılığın öne çıkarılmasıyla çizgisel, bir bütünlük sunan, tümüyle yazarın bir ürünü gibi görünen klasik yazı düşüncesi derinden derine değişerek metinlere yeni bir görüngüde yaklaşılır. Artık metinlerarası bir görüngüde tanımlanan metin bir alıntılar mozaiği, son derece farklı, ayrışık unsurların bir araya geldiği bir uzam olarak tanımlanır (Aktulum, 2000).

Metinlerarası çözümleme yönteminin arka planında yatan iki önemli akım Postmodernizm ve Yapısökümcülük'tür. Yirminci yüzyılın her türlü sanat ve kültür alanında belirleyici olan, toplumsal eğilimi demokratikleştirmeyi, diğer bir değişle çoğulculuğu amaçlayan Postmodern akım, çok farklı alanlara kendi çeşitlilikleriyle hep birlikte, yan yana var olma hakkı tanımaktadır. Postmodern akımın yaygınlaşmasında teknolojik gelişmelerin uzaklık kavramına olan etkisi önem taşımaktadır. Söz konusu akımın temelinde yatan *çoğulculuk ilkesi* bu anlamda çağın teknolojisinin bir sonucudur. Postmodernizmin ortaya koyduğu değişimleri yazınsal alana etkisi açısından olumlu değerlendiren Hage, çoksesliliği, çok okunurluğu, günceliği, uygarlığı akımın önde gelen özellikleri olarak görmektedir (Aytaç, 2009). Bu bağlamda, çoksesliliği öne çıkaran Postmodernist okuma, herkesin kabul ettiği genel-geçer kuralları sorgulamakta; yazılanı, bilineni, okunanı yeni bir okumayla, 'bütün' değil parça, birliktelikler değil farklılıkların öne çıkarılmasıyla yeniden yorumlamaktadır (Uçan, 2009).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/4, Fall, 2012

Postmodernizmin metin kavramını yeniden gözden geçirmeye ve metinlerarası incelemeye önemli katkıları vardır. Temelde, her okumada aynı metnin başkalaşabildiğini savunan metinlerarası düşünce, Postmodernizmin çoğulculuk düşüncesiyle paralellik göstermektedir. Bunun yanı sıra Postmodernizm metni *kendi içerisinde tamamlanmış bir bütün* olmaktan öteye taşımakta ve yazarın/okurun daha önceki okuma deneyimlerini aktarabileceği bir mozaik haline getirmektedir. Bu bağlamda Guyau estetik nitelik kavramını, 'insanın bir sanat yapıtının dile getirdiği duygularda kendi duygularını bulması' olarak tanımlarken (Horkheimer, 2005) yaptığı kişiselleştirmeyi, Postmodernistler de okuma üzerine yapmaktadır. Her okumanın bireysel olduğu ve gösterilenin insandan insana değişebileceği fikri Guyau ile ortak özellikler taşımaktadır. Bu anlamda, Postmodern söylemi, geleneksel söylemden ayıran en temel özellik onun metinlerarasına yani farklı alanlara açılabilir olma özelliğidir (Aktulum, 2000).

Metinlerarasılığın diğer bir dayanak noktası da Yapısökümcü yöntemdir. Söz konusu yöntem, metin inceleme yönteminden çok bir okuma önerisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Derrida'nın okumaları, hep bir sorgulamadır. Okuyucu, Derrida'dan eleştirel bir okuma yöntemini; yazarın kutsal bir varlık olmadığını, yanlışlar yapabileceğini, duygusal hareket edebileceğini öğrenebilir (Uçan, 2009). Derrida, gösteren ile gösterilen arasında tek bir bağlantı olmadığını, çünkü bir gösterenin anlamının diğer bütün gösterenlere bağlı olduğunu belirterek yapısalcı görüşten ayrılır ve metinlerin anlamının, metinde olmayanla, söylenmeyenle de ilişkili olduğunu ifade eder. Bunu kanıtlamak içinse metni, yapısökme yöntemi ile derinlemesine inceler ve önemsiz sayılan ayrıntılara eğilerek bunların, metnin kendi mantığını sarstığını, yadsıdığını belirtir (Moran, 2011).

Kuramsal Arka Alan

'Metinlerarası İlişkiler' kavramını Rus kuramcı Mihail Baktin'in Söyleşimcilik kuramından yola çıkılarak ortaya konmuştur. Metinlerarası ilişkilerde sözce iki metin arasında alışveriş nesnesidir. Bu ilişkide sözce aynı kalır sözcelem değişir. Alıntılanan sözce *göstereni* bakımından değişmez, ama uğradığı yer değişikliğinden dolayı *gösterileni* değişikliğe uğratar. Bir sözcenin bir metinden öteki metne yer değiştirmesi iki metin arasında köprü kurar, bağ kurar. Baktin bu bağa *söyleşim* der (Gümüş, 2006). Söyleşimcilik, genel olarak bir sözcenin bir başka sözceyle etkileşim halinde olmaksızın varolamayacağını belirtir. Baktin'e göre, söz iki yönlü bir edimdir. Sözü belirleyen hem kimin sözü olduğu, hem de kimin için söylendiğidir. Söz, tamamen konuşan ile dinleyen, gönderen ile gönderilen arasındaki karşılıklı ilişkinin ürünüdür. Her bir söz, 'birisi'ni 'öteki'yle bağıntılı olarak anlatır. Yani bir söz, gönderen ile gönderilenin, konuşucu ile dinleyicinin paylaştıkları bir alandır (Rızvanoğlu, 2006). Bu doğrultuda, Bakhtin'in Söyleşimcilik ilkesi, metnin içinde söylemsel bir çeşitlilik olduğu, yapıtın başka yapıtlarla olduğu kadar, tarihsel ve toplumsal olgularla da sürekli bir alışveriş içinde olduğu düşüncesine dayanır. Ona göre her sözce, sözceyi derinden derine belirleyen toplumsal ve tarihsel bir bağlamda köklenmiştir. Bu anlamda Baktin artsüremleri bir bakış açısını benimser. İster güncel, ister sözdizimsel, ister bilimsel olsun hiçbir söylem, 'önceden söylenmiş'e, 'bilinen'e, 'ortak düşünce'ye yönelmeden edemez. Onun için söylemin söyleşimci yönelimi her söyleme özgü bir olgudur (Aktulum 2000).

Öte yandan, 'Metinlerarasılık' kavramını ilk kez Kristeva kullanır ve ona göre her metnin kendisinden önce yazılmış metin ya da metinlerle az ya da çok etkileşimi vardır; bu nedenle metni metinlerarası düşünmek gerekmektedir (Günay, 2007). Kristeva'ya göre bir metin, üretkenliği simgeler; yalnızca bitmiş bir çalışmanın ürüne değil ama metnin üreticisiyle okurun bulduğu bir üretimin oluşma alanıdır. Bu doğrultuda, Kristeva her metinde başka metinlerin bulunduğunu kabul eder (Rifat, 2005a). Kristeva göstergebilimin klasik sözbilimin (klasik retorik) modern terimlere aktarılması değil, *gösteren üstünde çalışmanın çözümlenmesi* olarak tanımlar. Söz konusu çözümlenme, *metin* kavramının yerine oturtulmasıyla başlar ve her özel metindeki anlam belirten

Turkish Studies

işlemleri ortaya çıkarmayı amaçlar. Bu bağlamda, metin incelemesinin göstergeçözümün yetki alanına girdiğini söylemek anlamlı kılıguların incelenmesini ‘gösterge’ içine sıkıştırarak değil, metni ayrıştırmak ve onun *içerisinde* yeni bir *dışarı* açmaktır. Göstergeçözüm, metnin bir göstergeler dizgesi sunduğunu unutmaksızın, bir dizge içerisinde bir başka *sahne* açar: Yapının ekranının gizlendiği sahnedir bu (Rifat, 2005b). Metniçi ilişkilerin incelenmesi, romanın hazırlanışıyla ortaya çıkan düzen,/düzensizliği, tutarlılığı/tutarsızlığı görmeyi, romanın işleyiş sesini duymayı sağlayacaktır (Rifat, 2007).

Kristeva metni, çok geniş anlamda, kültüre dayalı ‘genel text’ olarak tanımlar. Postmodernizm ve Yapıbozuculuğun odak kavramı olan metinlerarasılık bu anlamda kültürel bakımdan kodlanmış gerçekliğin durumu açısından engelleyici yineleme gibi görünmekle birlikte kışkırtıcı bir farklılık özelliği taşımaktadır (Aytaç, 2009). Kristeva, metinden ve metinlerarasılık tanımından her türlü insan izini silerek, onu yalnızca bir dil olgusu çerçevesinde tanımlar. Kristeva’da öznelarasılık kavramının yerini metinlerarasılık alır. Bu noktada Kristeva, Baktin’den tümüyle ayrılır. Çünkü Baktin için söylem, yarı yarıya başkasının söylemidir. Bu yaklaşım tümüyle eşsüremlili bir yaklaşımdır ve incelediği nesneyi, nesnenin kendi tarihinden yalıtık bir biçimde ele alır. Bu anlamda Kristeva ve Barthes’ın öne sürdüğü düşüncelerle, onlara kaynaklı eden düşünceler arasında bir çelişki bulunmaktadır. Baktin’in söyleşimciliği, Kristeva ve Barthes’ın aksine kendi inceleme nesnesini artsüremlili bir yaklaşımla ve toplumsal bir boyutta ele alır. Bu bakımdan Baktin’in yapmak istediği insan üretimi olan her şeyi bir metin olarak ele almak ve söz konusu metin üzerinden insanı anlamaya çalışmaktır (Rızvanoğlu, 2006).

Öte yandan, Riffaterre metinlerarasılık kavramını ‘bir metin parçasının okunmasıyla ilgili olarak bellekte olan, gönderimde bulunulan metinlerin tamamıdır’ ifadesiyle tanımlar. Hatta bu bakımdan Metinlerarasılık kavramı, yalnızca yazılı metinle ilgili bir durum değil; edebiyat başka tür anlatım biçimlerinin (resim, müzik, heykel) yansımaları da olabilir (Günay, 2007). Barthes (2005) ise metni temellendiren şeyin, kapalı hesaplanabilecek bir iç yapı olmadığını ama metnin başka metinlere, başka kodlara, başka göstergelere açılma noktası olduğunu ve metni yapan şey metinlerarası ilişkiler olduğunu belirtir. Bu doğrultuda Barthes’e göre metin kendi içerisinde kapalı bir bütün değildir, metinlerarası düzlemde kendinden önceki metinler doğrultusunda ele alınabilmektedir. Bununla birlikte Barthes ‘sizin ürettiğiniz şeyi ne okuyabilirim, ne de yazabilirim, ama onu bir ateş gibi, bir uyuşturucu ilaç gibi, gizemli bir düzen bozma gibi alımlarım’ ifadesi ile Yapıbozumculuk’a göndermede bulunmaktadır (Barthes, 2006).

Konu İle İlgili Araştırmalar

Konu ile ilgili literatür taraması yapıldığında, metinlerarası inceleme yönteminin, özellikle son on yılda, araştırmacıların sıkça başvurduğu bir yöntem olduğu görülmektedir. Konu ile ilgili çeşitli alanlarda çalışmalar yapılmıştır. Çalışmaların büyük bir kısmı araştırma nesnesini sözlü ve yazılı kültür ürünlerinin kendi içerisinde çözümlenmesinden ya da birbirleri ile olan etkileşiminden seçmektedir. *Dede Korkut Anlatmalarında Metinlerarası Söylem* (Uyanık, 2009); *Ağrıdağı Efsanesinden Sözlü Edebiyata ‘Metinlerarası’ Bir Yolculuk* (Kurtuluş, 2009); *Mollanepes’in Zöhre Tahir Hikâyesinin Metinlerarası Bağlamda Yeniden Yazımı* (Gökçimen, 2010); *Toplumcu-Gerçekçilik Bağlamında Nazım Hikmet’in ‘Ferhat ile Şirin’ Oyununa Metinlerarası Bir Bakış* (Bektaş, 2009); *Modern İnsanın ‘Ölümü Öldürme’ Çabası: Uzun İnce Bir Yol* (Çetin, 2009); *‘Kolsuz Hanım’ Üzerine Yazılı Kültür ve Metinlerarası İlişkiler Bağlamında Bir Çalışma* (Korkmaz, 2009); *Sultan Süleyman’dan Süleyman Efendiye İki Şiirin Metinlerarası İlişki Bağlamında Değerlendirilmesi* (Özcan, 2004) gibi çalışmalar metinlerarası sözlü ve yazılı kültür incelemelerine örnek verilebilir.

Metinlerarasılık, başlangıçta farklı metinler arasındaki alışveriş işlem ve yöntemlerini ifade ederken, metin dışında da bulunan sanatsal biçimler arasındaki alışveriş işlemlerini belirtmek

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/4, Fall, 2012

için göstergelerarasılık anlamıyla kullanılır olmuştur. Bir sanat yapıtının başka bir sanat yapıtındaki somut varlığı ya da sanat eserinin izlerinin başka bir eserde görülmesi olarak algılanan göstergelerarasılık kavramı farklı sanatlar arasındaki alış veriş işlem ve yöntemleri olarak değerlendirilmektedir (Aktulum, 2011). Bu doğrultuda, *Cennetten Çok Uzakta: Metinlerarası Bir Yolculuk* (Akbulut, 2005) adlı çalışmada 'Cennetten Çok Uzakta (Far From Heaven)' adlı filmi Sirk'un Cennetin İzin Verdiği Her Şey (All That Heaven Allows) ile Fassbinder'in Korku Ruhunu Yer Bitirir (Fear Eats The Soul) adlı filmlerle olan ilişkisini metinlerarası öğeler bağlamında değerlendirmektedir. İncelenen çalışmalarda da görüldüğü gibi metinlerarası çözümleme yöntemi birçok alanda işlevsel olup, çeşitli disiplinleri içerisinde barındırmaktadır. Yazın araştırmaları, film çözümlenmeleri gibi birçok alan, metinlerarası çözümlemenin araştırma nesnesi olmaktadır.

1. Tahsin Yücel'in 'Yalan' Adlı Romanındaki Metinlerarası İlişkiler

Genette, Palimpsestes (1982) adlı yapıtında metinlerarası dönüş(tür)üm ve öykünme ilişkilerini sınıflandırırken, bir metnin daha önce gerçekleşmiş olan bir yapıta dayanabileceğini ve buradan kalkarak da tarihsel bir gelenek içinde yer alabileceğini belirtir ve bu açıklamaya karşılık olarak ötemetinsellik kavramını kullanır. Ötemetinselliği, bir metni başka metinlerle, bilinçli ya da bilinçsiz olarak ilişkiye sokan her şey; yani yazınsallığın en üst düzeyde yer alan evrensel özelliği olarak tanımlar ve *arametinsellik*, *yanmetinsellik*, *üstmetinsellik*, *ilerimetinsellik* ve *önmetinsellik* olmak üzere beş çeşit ötemetinsellik ilişkisi belirler. (Rifat, 2005a). Ötemetinsellik görünümlerinin bir ögesi olan metinlerarasılık, okuru ön plana çıkararak, onu aktif kılan ve anlam üretmeye zorlayan bir ilişkidir. Metinlerarası öğelerin sıklıkla kullanıldığı bir metinde, yazar öncel bir metinle bir ilişki kurmaktadır. Bu ilişki açık bir ilişki olduğunda, yani göstergeler ve onların göndermeleri birebir örtüştüğünde okuma süreci kesintiye uğramamaktadır. Ancak metinde kapalı ya da örtük kurulan ilişki, metinlerarası yöntemlerden biri aracılığıyla gerçekleşebilmektedir. Bu ilişki bir anlamda bilinçli olarak alımlayıcıya sezdirilmekte ve alımlayıcı, donanımı çerçevesinde anlam üretmeye zorlanmaktadır (Ekiz, 2007).

Aktulum (2000), Genette'nin metinlerarasılık tanımından yola çıkarak 'ortakbirliktelik ilişkisi'ne dayanan metinlerarası ilişkiler ve 'türev ilişkisi'ne dayanan metinlerarası ilişkiler olmak üzere iki tip metinlerarası ilişki belirler. Alıntı ve gönderge, anıştırma ortakbirliktelik ilişkisine dayanan; yansılama (parodi), alaycı dönüştürüm ve öykünme ise türev ilişkisine dayanan ve açık metinlerarası ilişkiler olarak sınıflandırılabilir. İnceleme konusu kitap, ortakbirliktelik ilişkileri çerçevesinde incelenmiştir. Bu doğrultuda alıntı, bir metinden yapılan, klâsik anlamda alıntıdır. Alıntı yapılan metin, yazarın ve eserin adı verilerek, tırnak içerisinde italik olarak yazılmaktadır. Gönderge ise bir metinde, sanatçı ya da yapıtın içeriğine doğrudan değinmeden yalnızca adını kullanarak gerçekleştirilen metinlerarası ilişki türüdür. Son olarak, aşırma, bir eserin bir parçasının, ya da çok nadir olarak bütünün, yazar ve eser adı belirtilmeden olduğu gibi alınmasıdır (Aktulum, 2000; Kıran ve Kıran, 2000). Bu çalışmada metinlerarası görünümlerden alıntı ve gönderge yoluyla oluşturulan görünümler ile anıştırma yoluyla oluşturulan görünümler konu edilmiştir.

1.1. Alıntı ve Gönderge Yoluyla Oluşturulan Metinlerarası Görünümler

Metinlerarası ilişkinin en somut karşımıza çıkan biçimi 'alıntı ve gönderge'dir. Alıntı, bilinçli ve istemli bir biçimde metne dâhil edilen, bir başka metne ait olan kesittir. Bir anlatıda alıntı ayraçlar, italik yazı vb. kullanımlarla belirtilmelidir (Aktulum, 2000).

1.1.1. Alıntı Yoluyla Oluşturulan Metinlerarası Görünümler

Alıntı öğeleri, bir metnin kendinden önce üretilmiş bir başka metnin parçaları üzerinde herhangi bir işlem (düzeltme, biçim değiştirme vb.) yapmadan okura sunulmaktadır. Bir metnin başka metinlere gönderme yapması ya da oradaki bir kurguyu, karakteri ya da çatışmayı yeniden üretmek model alması, metne teknik olarak bir zenginleştirme etkisi getirir (Akyıldız, 2010: 716).

Turkish Studies

Söz konusu etkiyi Yalan romanında da görmek mümkündür. Özellikle karakterlerin biçimlenme aşaması ve söylem üretme sürecinde metinlerarası öğelerden sıklıkla faydalanılmıştır. Halk müziği dinleyen Sivaslı Cemile, düşüncelerini Antik Yunan filozoflarının öğretileri ışığında yorumlayan Yusuf Aksu, konuşmalarında Voltaire'e değinen Prof. Dr. Osman Nuri Balcı bunun en önemli göstergelerindedir.

İnceleme konusu romanda Baudlere'in 'Budala' adlı romanından yapılan alıntı öğelerine sıklıkla yer verilmektedir. Söz konusu alıntıların temel işlevi, romanın başkışısı olan Yusuf Aksu'nun kendi içinde bulunduğu durumla Prens Muşkin'in içinde bulunduğu durumun karşılaştırılması üzerine kuruludur. Bu doğrultuda yazar, Yusuf Aksu'nun özeleştirisi sürecinde Budala'dan yapılan alıntılardan faydalanır:

'Siz gülüyorsunuz, oysa ben... Bu öykü beni öylesine sarstı ki bu beş dakikanın düşlerini gördüm. Bir çocuğa kesinlikle her şey söylenebilir, kesinlikle her şey; büyüklerin çocukları ne kadar kötü tanıdıklarını görmek her zaman sarsmıştır beni... Çocuklara yalan söylemenin utanç verici olduğunu, gizlemek için ne yapılırsa yapılsın, her şeyi önceden bildiklerini söylüyorum hepsine (Yücel, 2007: 535).'

Yukarıdaki ifadeler geçmişini bir kez daha gözden geçirmek için Yusuf Aksu'yu tetiklemektedir. Aksu, Budala'da yazılanları okudukça daha önce yüzleşmediği yalanları ile yüzleşmek için çok genç yaşta kaybettiği Yunus Aksu'nun odasına yönelir:

'Ona öyle geliyordu ki bu beş dakikada öyle çok yaşam yaşayacaktı ki şimdilik ölümü düşünmeye hiç gerek yoktu. Daha yaşanacak çok zamanım var, bu üç sokak geçilecek daha, sonra şu sokak, sonra sağ yanında bir fırın bulunan sokak... Fırına gelinceye kadar çok zamanımız var daha!'

Budala romanından alıntılanan bu tümceler, Aksu'nun ölüme adım adım yaklaşmasına neden olur. Ölüm onun için tam anlamıyla bir umutsuzluk değil, arkadaşı Yunus'a verilmiş bir sözün son ritüelleri olacaktır. Budala'nın, Yalan romanının temelini oluşturan öğelerden biri olan Yunus Aksu'nun kuramının yanlışlığını kanıtladığını şu sözlerle belirtir:

'Bu romandaki insanlar da, Dostoyevski'nin kendisi de çok doğal konuşuyorlar, tıpkı bizim Cemile hanım gibi. Ne söyleseler içlerinden, yüreklerinden geliyor, yalan söyledikleri zaman bile. O zaman, anlıyorsun ki insanın eli, kolu, yüreği, beyni ne kadar doğalsa, dili de o kadar doğal.'

Öte yandan, Budala'yla Yalan ilişkisi, metinlerarası birlik ve yazın sürekliliği için didaktik bir örnek olarak görülebilir. Her iki roman kahramanına da oldukça yüklü birer kalıt kalmıştır, her ikisi de çocuksudur, yalansız bir dünya özlemindedirler, ikisi de karşı cinsle ilişkide bir cinsel doyumdan, eşeyssel üstünlük çabasından ayrı şeylerin ardındadırlar¹. Bu anlamda söz konusu iki roman yalnızca alıntılama ile değil aynı zamanda anıştırma yoluyla da metinlerarası bir bağ içerisindedir.

Romanda alıntı öğeleri yalnızca Budala romanına yönelik değildir. Bunun yanı sıra 'Ses ailes de geant le'empechent de marcher.'² söylemleriyle batı şiirinin öne çıkan şairlerinden Rimbound'un ünlü şiiri Benediction'un son dizesi alıntılanmıştır. Söz konusu şiir Yusuf Aksu'nun kişiliğini betimlemek üzere, romanın ikincil karakterlerinden Prof. Dr. Osman Nuri Balcı'nın söyleminde kullanılmıştır. Karakter betimlemesi açısından Yunus Emre'nin şiiri de romanda alıntı konusu olan bir başka öğedir. Söz konusu şiir Yusuf Aksu'nun annesi Refika Hanım'la özdeşleşen bir hayat felsefesi olarak ele alınır:

¹ <http://www.alperakcam.com/deneme/haney.pdf>. (E.T: 05.02.2012).

² 'Dev kanatları engel olmakta yürümesine.'

'Yusuf'un Yunus'la tanışması temelde annesine dayanır: Şöyle böyle, üç dönem boyunca, birden alıp beşin sonuna dek götürdüğü öğrencileri gibi Yusuf Aksu da Yunus'un kimilerine göre bir, kimine göre iki dizesiyle birlikte düşünmüştür onu: İlim ilim bilmektir / İlim kendin bilmektir.'

Öte yandan romanda türküler kırsal kültürü temsil eden Erkek Cemile aracılığıyla Yusuf Aksu'nun duygu durumunu değiştirmek amaçlı alıntılanmaktadır. Türküleri dinlemeden önce bütün yaşamını ansiklopedilerden öğrenen Yusuf Aksu, halk kültürünün yoğurduğu türkülerle öğrenmenin, duyulanmanın başka türlü bir doğası olduğunu fark etmektedir:

'Yıkılası karlı dağın ardına /Yürür gider bir gözleri sürmeli', 'Yar yüzüne yüz yıl baksam az gelir/ Kadrini bilmezsin eline düştüm/Eğil dağlar benim sılam görünsün'; 'Bu ayda olmazsa gelecek ayda/On bir ayın birisinde gidelim'; 'Ağaçlar yuva dolu, kuş kadar olamadım'; 'Sına mene, sına mene, sına yar, sına yar'; 'Künde yüz yol sene...'

Son olarak, romanda Türk sanat müziği yapıtlarından Tab'i Mustafa Efendi'nin 'Mecliste çalındı yine tambur ile neyler/Aşık-ı biçarelerin gönlünü eyler/Daire semai tutarak ney neye söyler ne der/Dümderelemdir natenedir natenedir ney' şarkısı alıntılama biçimiyle yer almaktadır.

1.1.2.Gönderge Yoluyla Oluşturulan Metinlerarası Görünümler

Gönderge, metin içerisinde yapıtın başlığını ya da yazarın adını anarak yapılan metinlerarası bir durumdur. Yapıtın bağlamına göre göndergeye de belirli bir anlam yüklenir (Aktulum, 2000). Söz konusu anlam, gönderme yapılan metnin ya da yazarın belirli ve öne çıkan bir özelliği ile ilgili olabilir ve üretilen metnin içerisine bağlama uyum sağlayacak biçimde yerleştirilir. İncelenen romanda, gönderge yoluyla oluşturulan metinlerarası görünümlerin çok yoğun olarak karşımıza çıkması, romanın anlam evreninin genişliği hakkında yorum yapmamızı sağlamaktadır. Bunun yanı sıra gönderme yoluyla oluşturulan metinlerarası görünümler okurun bilgi düzeyinin yüksek olmasını gerektirmektedir. Söz konusu öğeler sıklıkla, kahramanların bilgi evrenlerini yansıtmak amaçlı kullanıldığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Romandaki gönderme yoluyla yapılan metinlerarasılık görünümleri *dilbilim*, *batı yazını* gibi yazınsal alanların yanı sıra *sanat müziği*, *felsefe*, *mitoloji* gibi diğer sanat ve bilim dallarıyla da oluşturulmaktadır. Romanda anlatımı güçlendirmek, karakterleri belirginleştirmek ve izleği daha da anlaşılır boyutta tutmak amaçlı söz konusu kullanımlara yer verilmiştir. Bu bağlamda, dilbilim alanında *İşlevsel Genel Dilbilim*, *Genel Dilbilim Dersleri* kitaplarına; *Andre Martinet*, *Ferdinand de Saussure* ve *Berke Vardar* gibi dilbilimcilerle gönderme yoluyla metinlerarasılık kurulmuştur. Söz konusu isimler ve yapıtlar, izleği biçimlendiren insanların okuduğu ya da sözünü ettiği adlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

İnceleme konusu romanda batı şiiri kendini çokbilmiş bir bilim insanı olan Prof. Dr. Osman Nuri Balcı'nın söylemlerinde yer almaktadır. Bu söylemleriyle yazar batı şiirini karakterin entelektüel üstünlük kurma çabasını göstermek için kullanmaktadır.

'...Yusuf Aksu'yu özellikle bu sorun ilgilendiriyor, Valery'yi yalnız insan anlığının işleyişi ilgilendirdiği gibi.', 'Valery'yi ne sağa koyabilirsin, ne sola; Rimbaud'u da öyle.'

Öte yandan, incelenen romanda *Nietzsche*, *Mevlana*, *Platon*, *Voltaire*, *Sokrates*, *Rousseau* gibi düşünörlere ve *Devlet*, *Zerdüşt* adlı kitaplara yer verilmiştir. Aktulum (2008), felsefi unsurların, ister bir kavram, ister bir anıştırma ya da bir filozofun ismine yalın bir gönderme söz konusu olsun; kültürel bir gönderim işlevi, biçimsel işlevi ve kuramsal bilgi verme işleviyle metin içerisinde yer aldığını belirtmektedir. Bir başka felsefi gönderge olarak Yusuf Aksu, Rousseau'nun 'Yalnız Gezenin Düşlemleri' adlı kitabının içeriğine yönelik gözlemlerini ifade eder:

'Sık sık da Yalnız Gezenin Düşlemleri'ni yeniden gözden geçirerek ilişkilerinin eğretiliğine, yaşamının yalanlığına ışık tutup çıkış yolunu gösterecek tek bir sözcük, bir tümce, bir

Turkish Studies

sayfa aradı, ama öyle görünüyordu ki Rousseau'nun durumu daha kötüydü: Gırtlığına kadar yalana batmıştı, yalanı bağışlatmaktan, daha da kötüsü, hoş göstermekten başka bir amacı yoktu sanki... (Yücel, 2007: 381)'.

Romanda gönderim yoluyla yapılan metinlerarasılık görünümlerinde ansiklopedi özel adları da önemli bir yer tutmaktadır. *İlkokul Ansiklopedisi, Hayat Ansiklopedisi, Encyclopaedia Britannica, The Encyclopaedia Americana, Diderot Encyclopedie ou Dictionnaire raissonne des arts et des metiers, Grand Larousse Encyclopedique, Der Grosse Brockhaus* gibi birçok ansiklopedi yer almaktadır. Söz konusu gönderimler Yusuf karakterinin biçimlenme sürecinin temel dinamiklerini gösterme açısından önem taşımaktadır.

Romanda kullanılan diğer göndergesel öğeler ise mitolojik öğeler bağlamında *Parmenides, Herakleitos, Zenon, Leukippos, Proust, Combray*; resim alanında *Mona Lisa ve Ayyazovski*; müzik alanında *Itri, Yesari Aşım, Münür Nurettin*'dir. Söz konusu gönderimlerin büyük oranda, romandaki karakterlerin aydınlatılması, kültürel evrenlerinin ortaya konması amaçlı kullanılmaktadır.

1.2. Anıştırma Yoluyla Oluşturulan Metinlerarası Görünümler

Metinlerarasılığın bir başka biçimi olan anıştırma, anıştırılan metin ile (yani gönderge metin, ancak kapalı bir gönderge), anıştırma yapan metin arasında bir 'söyleşim'i gerektirir. Varlığını dışarıdan bildirecek, belirtecek bir dış bildiri dizgesi olmayan anıştırmada söylenmesi gereken şey, açıkça belirtilmeden ima edilir. Bu doğrultuda anıştırma alıntıdan ayrı olarak bir düşünceyi ifade eder (Aktulum, 2000). İnceleme konusu kitapta yer alan anıştırma öğelerini iki ana grupta incelemek mümkündür. Bunlardan ilki yazarın kendi kitaplarına yönelik gerçekleştirdiği anıştırmalar, ikincisi ise yazarın diğer kitaplara yönelik gerçekleştirdiği anıştırmalardır. Yazarın kendi kitaplarına yönelik gerçekleştirdiği anıştırmalardan en ön plana çıkan romanlarında sıklıkla kullanılan temalardan biri olan 'yabancılaşma izleği'dir. Bilgeç (2006) söz konusu izleğin Yaban romanlarının öncesinde Mutfak Çıkmazı, Peygamberin Son Beş Günü, Vatandaş ve Bıyık Söylencesinde de işlendiğini belirtmekte, bu bağlamda Mutfak Çıkmazı'nda *İlyas*, Peygamberin Son Beş Günü'nde *Rahmi Sönmez*, Vatandaş'ta *Şaban Baş*, Bıyık Söylencesi'nde *Cumali* ve Yalan'da *Yusuf Aksu*'nun yabancılaşma sorunu yer aldığının altını çizmektedir. Söz konusu kitaplar aynı izleği paylaşma açısından, yazarın kendi kitapları içerisinde metinlerarası ilişkiler ağı oluşturmaktadır. Yazarın diğer kitaplara yönelik yaptığı anıştırmalar bağlamında ise Yücel'in şu sözleri ele alınabilir.

'Pascal Quignard'ın Tous les matins du monde (Dünyanın Tüm Sabahları) adlı romanını okumuştum. Çok yalın bir dille, ama bir şiir gibi kurulmuş, kısa bir romandır. Herkesin kendisine ulaşmaya, yapıtlarını dinlemeye, ustalığının gizlerini öğrenmeye çalıştığı dahi bir müzisyeni anlatır. Ancak, XVII. yüzyıl Fransa'sının bu ünlü sanatçısı, Sainte Colombe, hep kendi köşesinde kalmayı yeğler, güneş kral XIV. Louis'nin çağrısını bile geri çevirir. Bu romanı okumayı bitirir bitirmez, belki de daha bitirmeden, yetenek açısından Sainte Colombe'un tam tersi bir nitelik taşıyan, ama tıpkı onun gibi çevresince bir dahi olarak değerlendirilip el üstünde tutulan bir kişinin romanını yazmanın daha ilginç olacağını düşünmeye başladım. Dünyanın Tüm Sabahları'nu 1992 başlarında okumuştum, demek ki Yalan'la on yıl uğraşmışım. Ama bu on yıl içinde, hep Yalan'la uğraşmadım. Bu arada, Bıyık Söylencesi'ni, Komşular'ı yazdım, birkaç çeviri yaptım, birkaç da deneme kitabı yayımladım; örneğin Salaklık Üstüne Deneme Yalan'dan önce yayımladı, ama gerçekte Yalan'ın küçük kardeşidir (Kavukçu, 2002).'

Bu doğrultuda, yazarın Quignard'ın kitabından düşünsel anlamda etkilendiğini söylemek mümkündür. Öte yandan, Yalan'da, Bahtin'in 'gerçeğin en ince ayrıntısıyla serimlendiği yer' diye tanımladığı, Rabelais romanının da önemli öğesi olmuş şölen sofraları, sofrada oturanların birer

ideolog gibi düşünce yürütmelerinde bulunmaları söz konusudur (Akçam, 2007). Gerçekten de Yalan adlı romanda yemek sofraları, karakter analizi ve düşünce alışverişi ile o dönemin filozof ya da bilim insanı sayılabilecek kişilerinin eleştirilmesi bağlamında son derece büyük bir öneme sahiptir. Romanda, Yusuf Aksu'nun akşam yemeklerine katılmayı çevresindeki 'entelektüel' kesim, önemli ve saygın bir davranış olarak algılamakta ve yorumlamaktadır.

Öte yandan, Gustave Flaubert'in *Bouvard et Pecuchet* romanı ile inceleme konusu roman, yazarın diğer kitaplara yönelik gerçekleştirdiği anıştırma öğeleri kapsamında değerlendirilebilir. *Bouvard et Pecuchet* romanının kahramanları olan Bouvard ile Pecuchet'in taklit yeteneği ile Yunus Aksu'nun Yusuf Aksu'nun sözcelerini kendi sözceleriymiş gibi sunması ve ezber yeteneği her iki romanın kurgusu çerçevesinde birbirine paralel özellikler göstermektedir. Öte yandan, Bouvard ve Pecuchet'in dünya bilgilerini kitaplar aracılığıyla edinmesi ve Yunus Aksu ile Yusuf Aksu'nun öğrenme araçlarının ansiklopediler olması da her iki romanda benzerlik taşıyan öğelerdendir. Her iki romandaki bu benzerlik de metinlerarasılık açısından değerlendirilebilir. Son olarak, her iki romanda da dönemin bilim insanlarına, felsefe ile uğraşan bireylerine ve sanatçılara yönelik eleştiriler taşıması da anıştırma olarak kabul edilebilecek bir özelliktir.

Sonuç

İnceleme konusu romanda, metinlerarasılık görünümünden alıntı-gönderge ve anıştırma yoluyla gerçekleştirilen metinlerarasılık görünümü ve bunların kullanım çeşitliliği ele alınmıştır. Bu doğrultuda, romanda alıntı yoluyla oluşturulan metinlerarasılık görünümüne bakıldığında batı yazını, halk yazını, Türk sanat müziği yapıtları karşımıza çıkmaktadır. Batı yazınına yönelik oluşturulan alıntı öğelerinin büyük bir bölümü Baudlere'in 'Budala' adlı romanından alıntılanmıştır. Söz konusu romandan yapılan alıntılar, inceleme konusu romanın başkahramanı olan Yusuf Aksu'nun psikolojik durumunu sezdirme açısından büyük önem taşımaktadır. Batı yazını çerçevesinde ele alınabilecek bir başka alıntı da Rimbound'un ünlü şiiri Benediction'un son dizeleridir. 'Dev kanatları engel olmakta yürümesine' dizeleri Yusuf Aksu'nun karakteri ve davranışlarının kökenini aydınlatmak amaçlı kullanılmaktadır. Romanda halk yazınından yapılan alıntılar ise kırsal kültürü temsil eden Erkek Cemile aracılığıyla Yusuf Aksu'nun psikolojik durumunun değişimini sağlamakta, Aksu'nun bakış açısının değişimiyle birlikte, romanın olay örgüsünü düzenleme işlevine sahiptir. Romanda Türk sanat müziği yapıtlarından Tab'i Mustafa Efendi'nin bir şarkısı da alıntılanmıştır. Söz konusu şarkı, okura, Yusuf Aksu'nun annesinin kişisel zevklerine yönelik bilgiler vermektedir.

Romanda gönderge öğeleri doğrultusunda oluşturulan metinlerarası ilişkilere bakıldığında romanın anlam evreninin geniş olduğu bir kez daha görülmektedir. Romanda dilbilim alanında 'İşlevsel Genel Dilbilim', 'Genel Dilbilim Dersleri' kitaplarına; 'Andre Martinet', 'Ferdinand de Saussure' ve 'Berke Vardar' gibi dilbilimcilere; batı yazını alanında Valery ve Rimbaud'a; felsefe alanında Nietzsche, Mevlana, Platon, Voltaire, Sokrates, Rousseau gibi düşünürlere ve Devlet, Zerdüşt, Yalnız Gezenin Düşleri adlı kitaplara; ansiklopedi adları alanında *İlkokul Ansiklopedisi*, *Hayat Ansiklopedisi*, *Encyclopaedia Britannica*, *The Encyclopaedia Americana*, *Diderot Encyclopedie ou Dictionnaire raissonne des arts et des metiers*, *Grand Larousse Encyclopedique*, *Der Grosse Brockhaus* ansiklopedilerine; mitolojik öğeler bağlamında *Parmenides*, *Herakleitos*, *Zenon*, *Leukippos*, *Proust*, *Combray*; resim alanında Mona Lisa ve *Ayvazovski*'ye; müzik alanında *Itri*, *Yesari Asım*, *Münür Nurettin* özel adlarına yer verilmiştir. Söz konusu gönderge öğeleri, sıklıkla karakterlerin söylemlerinde yer almakta ve okurun romandaki karakterleri çözümleme sürecinde yardımcı olmaktadır. Öte yandan kişilerarası ilişkilerin ve buna bağlı olarak olay örgüsünün düzenlenmesi açısından da gönderge öğeleri büyük önem taşımaktadır.

Romanda anıştırma yoluyla yapılan metinlerarasılık görünümü ise iki farklı düzlemde şekillenmiştir. Bunlardan ilki yazarın incelenen romanın yayımlanmasından önceki kitaplarına

Turkish Studies

izlek ve karakter özellikleri bağlamında yaptığı metinlerarasılık görünümüdür. Romanda sunulan Yusuf Aksu'nun yabancılaşması, yazarın önceki kitaplarından Mutfak Çıkmazı, Peygamberin Son Beş Günü, Vatandaş ve Bıyık Söylencesi'nde de yer almaktadır. Öte yandan yazarın kendine ait olmayan romanlara yaptığı anıştırmalar da vardır. Fluabert'in Bouvard et Pecuchet romanına, Rabelais romanlarındaki yemek ve sohbet masalarına, Pascal Quignard'ın *Tous les matins du monde* (Dünyanın Tüm Sabahları) adlı romanına yönelik anıştırmalar yer almaktadır. Söz konusu anıştırmalar büyük ölçüde karakter çizimleri açısından paralellik göstermektedir.

Sonuç olarak, metnin temelini oluşturan etkenin 'yazarın değişik alanlarla dizgelerden yapmış olduğu seçme' (Göktürk, 2001) olduğu gerçeği bağlamında, incelenen romandaki metinlerarası öğeler kahramanın özellikleri hakkında okuru bilgilendirme, karakterlerin ruhsal dönüşüm süreçlerine katkıda bulunma, olay örgüsüne katkı sağlama gibi işlevlerde kullanılmaktadır. Söz konusu öğeler, romanın çoksesliliğini güçlendirmekle birlikte okurdan geniş bir entelektüel bilgi istemektedir.

KAYNAKÇA

- AKBULUT Hasan (2005). 'Cennetten Çok Uzakta: Metinlerarası Bir Yolculuk', **Selçuk İletişim Dergisi**, 4,1,s. 42-57.
- AKTULUM Kubilay (2000). **Metinlerarası İlişkiler**, Ankara: Öteki Yayınevi.
- AKTULUM Kubilay (2008). 'Metinlerarasılık Bağlamında Yazın ve Felsefe İlişkisi', (**flsf**) **Dergisi**, sayı:5, Sayfa: 125-167.
- AKTULUM Kubilay (2011). **Metinlerarasılık/Göstergelerarasılık**, Ankara: Kanguru Yayınları.
- AKYILDIZ Hülya B. (2010). 'Tanpınar'ın Romanlarında Metinlerarası İlişkiler'. **Turkish Studies, International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 5/3**.
- AYTAÇ Gürsel (2009). **Genel Edebiyat Bilimi**, İstanbul: Say Yayınları.
- BARTHES Roland (2005), **Göstergebilimsel Serüven**, İstanbul: YKY
- BARTHES Roland (2006), **Roland Barthes**, İstanbul: YKY.
- BEKTAŞ Nuh (2009). 'Toplumcu-Gerçekçilik Bağlamında Nazım Hikmet'in "Ferhat ile Şirin" Oyununa Metinlerarası Bir Bakış', **Millî Folklor**, Yıl 21, Sayı 83.
- BİLGEÇ Pınar (2006). *Tahsin Yücel Üzerine Bir İnceleme (İnsan-Eser)*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yeni Türk Edebiyatı Programı, Manisa.
- ÇETİN Burcu (2009). 'Modern İnsanın "Ölümü Öldürme" Çabası: Uzun İnce Bir Yol', **Millî Folklor**, Yıl 21, Sayı 83.
- DOSTOYEVSKI Fyodor (1996) **Budala**, İstanbul: Cem Yayınevi.
- EKİZ Tefik (2007). 'Alımlama Estetiği mi Metinlerarasılık mı?', **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi**. 47, 2. Sf: 119-127.
- GÖKÇİMEN Ahmet. (2010). 'Mollanepes'in Zöhre Tahir Hikayesinin Metinlerarası Bağlamda Yeniden Yazımı', **Journal of Qafqaz University**, 29 (1).
- GÖKTÜRK Akşit (2001) **Okuma Uğraşı**. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

- GÜMÜŞ Ezgi Oya (2006). *Tuncer Cücenoglu'nun Oyunlarına Genel Bir Bakış ve Oyunlarında Metinlerarası İzler*. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta.
- GÜNAY Doğan (2007). **Metin Bilgisi**. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- HORKHEIMER Max (2005) **Geleneksel ve Eleştirel Kuram** (Çev. Mustafa Tüzel). İstanbul: YKY.
- KAVUKÇU Cemil (18 Mayıs 2002). 'Yalanla Ortılığı Kasıp Kavuran Yazar: Tahsin Yücel', **Cumhuriyet Kitap**.
- KIRAN Zeynel ve KIRAN, Ayşe E. (2000). **Yazımsal Okuma Süreçleri**. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- KORKMAZ Nurseli Gamze (2009). 'Kolsuz Hanım Üzerine Yazılı Kültür ve Metinlerarası İlişkiler Bağlamında Bir Çalışma', **Millî Folklor**, Yıl 21, Sayı 83.
- KURTULUŞ Meriç (2009). 'Ağrıdaki Efsanesinden Sözlü Edebiyata "Metinlerarası" Bir Yolculuk', **Millî Folklor**, Yıl 21, Sayı 83.
- MORAN Berna (2011) **Edebiyat Kuramları ve Eleştiri**, İstanbul: İletişim Yayınları.
- ÖZCAN Tarık (2004). 'Sultan Süleyman'dan Süleyman Efendiye İki Şiirin Metinlerarası İlişki Bağlamında Değerlendirilmesi', Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 14, Sayı: 2, Sayfa: 129-138.
- RIZVANOĞLU Eren (2006). *Söyleşimcilik, Metinlerarasılık: Bakhtin, Kristeva, Barthes*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Anabilim Dalı, Ankara.
- RİFAT Mehmet (2005a). **XX. Yüzyılda Dilbilim ve Göstergibilim Kuramları (1. Tarihçe ve Eleştirel Düşünceler)**. İstanbul: YKY
- RİFAT Mehmet (2005b). **XX. Yüzyılda Dilbilim ve Göstergibilim Kuramları (2. Temel Metinler)**. İstanbul: YKY
- RİFAT Mehmet (2007). **Metnin Sesi**. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- UÇAN Hilmi (2009). 'Modernizm/Postmodernizm ve J.Derridanın Yapısökümcü Okuma ve Anlamlandırma Önerisi', **Turkish Studies, International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, 4/8.
- UYANIK Seda (2009). 'Dede Korkut Anlatmalarında Metinlerarası Söylem', **Millî Folklor**, Yıl 21, Sayı 83.
- VARDAR Berke (2002). **Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü**, İstanbul: Multilingual Yayınları.
- YÜCEL Tahsin (2007). **Yalan**, İstanbul: Can Yayınları.
- Erişim:** <http://www.alperakcam.com/deneme/haney.pdf> (E.T.: 05. 02. 2012)